

Models

Per una política lingüística per als joves

Autors

Albert Bastardas i Boada
Universitat de Barcelona

Ignasi Genovès i Joan Solé
Camardons
Secretaria de Política Lingüística

L'article és un resum de les conclusions i recomanacions principals del document elaborat per la ponència Llengua i Joves presidida per Albert Bastardas que es va presentar i aprovar al Ple del Consell Social de la Llengua de 24 de març de 2009.

Introducció

El ple del Consell Social de la Llengua Catalana de 28 de novembre de 2007 va acordar la creació d'una ponència encarregada d'elaborar una proposta de recomanacions per a una política lingüística adreçada al foment del català entre els joves.

La ponència, dirigida pel doctor Albert Bastardas i Boada de la Universitat de Barcelona, es va constituir l'1 d'abril de 2008, i comptar entre els seus membres amb Santiago J. Castellà i Surribas, Lluís Gendrau i Julià, M. Bruguers Jardí i Anguera, Maria Mora i Radó, Jordi Roig i Bonet, i Agnès Russiñol i Amat, amb el suport de tècnics de la Secretaria de Política Lingüística.

Les sessions de treball de la ponència tingueren lloc entre abril i juliol de 2008, i en cadascuna hi intervenia un expert convidat del món juvenil de diversos àmbits (usos interpersonals, educació, món econòmic i laboral, i mitjans de comunicació i noves tecnologies).

Aquest article és un resum de les conclusions i recomanacions principals del document elaborat per la ponència i presentat i aprovat al ple del Consell Social de la Llengua de 24 de març de 2009.

Situació i diagnòstic

La població d'origen autòcton viu en contacte estret i continu amb poblacions d'altres llengües, i, en especial, de llengua inicial castellana, amb la qual té molt establert el costum majoritari d'usar-hi no pas el català sinó el castellà. Demolingüísticament es tracta de volums força igualats, que ara, però, es van modificant a favor del castellà a causa dels nous moviments migratoris, que o bé són ja de llengua inicial castellana o l'adopten per damunt del català com a idioma de relació intergrupals.

El context sociopolític on té lloc aquesta convivència ve determinat pel fet que el català no és la "llengua de l'Estat", sinó, a l'inrevés, ho és el castellà, i pràcticament de forma exclusiva. Això implica la "normalitat" de l'ús del castellà en moltes de les comunicacions institucionalitzades de gran impacte (televisió, ràdio, premsa, cine, llibres, DVD, jocs electrònics, etc.), i en les grans organitzacions comercials (publicitat, etiquetatge, atenció al públic, etc.), on el català només hi té un paper clarament minoritari.

Sobreposada a aquest context, la globalització potser no ajuda pas a afavorir una imatge positiva de futur de les llengües dels grups sense estat propi i/o en situació minoritària, sinó que amplifica —encara que sigui virtualment— la percepció de la major utilitat de les llengües de gran extensió i dels beneficis que es deriven de disposar de grans codis mundials. El castellà, en aquest cas —tot i que no únicament—, té també aquest rol.

Això pot incidir en el pla econòmic —també molt important en les expectatives d'utilitat lingüística—, ja que, unit al procés de transnacionalització de l'economia catalana, contribueix a desdibuixar l'antiga percepció del català com a llengua econòmicament i laboralment útil i/o necessària. La imatge relativament “prestigiosa” del català per a l'ascensió socioeconòmica pot anar-se afeblint també a mesura que força càrrecs intermedis o directius de les empreses siguin ja ocupats per persones d'origen no autòcton amb poc o gens ús habitual del català. Si a això hi afegim el costum intergrupar favorable al castellà, veurem que els usos lingüístics en els àmbits socioeconòmics —principal àmbit d'encontre intergrupar— no han de ser gaire positius per al català.

Fonamentalment, l'únic àmbit on el català pot ser considerat teòricament “majoritari” —si bé no pas exclusiu— és el de l'educació primària, ja que ha de ser l'idioma habitualment usat pels mestres com a llengua vehicular. A la pràctica, però, es pot donar sovint el cas que els mateixos mestres parlin personalment en castellà als alumnes que perceben com a parlants habituals d'aquest codi, i/o que un percentatge important d'infants no desenvolupi adequadament la plena competència emissora oral en català. Això pot ocórrer freqüentment en els nombrosíssims casos en què la gran majoria dels individus de l'escola/barri són d'origen no catalanoparlant.

La conseqüència pràctica de tot això és que mentre que els joves del grup catalanoparlant que viuen en entorns on ells són majoria usen habitualment el català en la seva vida quotidiana, els que viuen en entorns mesclats o bé en situació clarament minoritària tendeixen a usar el castellà amb la majoria dels seus companys que tenen aquest codi com a llengua inicial. En entorns on són molt minoritaris, arriben fins i tot a amagar la seva procedència catalanòfona i poden tendir a no usar mai el català interpersonalment. A la inversa, només els joves d'origen castellanoparlant que viuen en situació força minoritària entre joves de llengua inicial catalana arriben a usar el català quotidianament, mentre que en contextos mixtos dependrà de les xarxes socials en què s'integrin, i en els clarament castellanoparlants el català tendirà a ser usat només com una llengua formal per a les tasques escolars que així ho reclamin, i així i tot amb bosses de resistència importants.

En el pas de les institucions escolars al món laboral es poden produir guanys o pèrdues per a l'ús del català, segons els contextos. En els casos en què la composició i/o la política de l'organització sigui més catalana, hi podran haver guanys per a l'ús del català, però si és a l'inrevés això pot no produir-se i, en canvi, registrar-se casos de pèrdua d'ús del català per part de persones d'origen autòcton. Igualment pot passar en els entorns universitaris.

El català és avui, doncs, una llengua destinada a viure estretament “entre altres”. Des de la perspectiva de la seva sostenibilitat futura, cal que disposi clarament de funcions (quasi) exclusives i sentides com a “apropiades” pel conjunt de la població, es vingui d'on es vingui. En cap cas no pot deixar de recuperar plenament la seva funció legítima de llengua pròpia i comuna de Catalunya i ser eix, per tant, de la convivència social en la diversitat.

Polítiques: propostes d'actuació d'una política lingüística per als joves

Consideracions inicials

Una política lingüística per als joves s'hauria de plantejar les actuacions amb la màxima ambició i el màxim rigor. Hauria d'estudiar a fons els àmbits en què vol intervenir i imaginar creativament les millors estratègies per a l'avenç de l'ús del català. De manera general, les accions haurien de ser dutes a terme cooperativament a partir del diàleg amb els agents socials de cada sector i comptant amb la seva complicitat. Igualment, totes les intervencions haurien de ser periòdicament avaluades per tal de conèixer-ne l'efectivitat i de procedir a la seva modificació o anul·lació si els resultats no fossin els esperats.

La política lingüística per a joves hauria de ser conscient que en el canvi dels comportaments lingüístics ha de saber distingir entre els usos formals i organitzats —en les comunicacions “institucionalitzades”, de caràcter públic—; els “usos lingüístics professionals” en els quals l'usuari o client pot exercir activament els seus drets lingüístics; i finalment, els usos lingüístics “informals i interpersonals” entre iguals —en les comunicacions “individualitzades”, de caràcter més aviat privat. Tot i coexistir quotidianament i tenir potencialment un grau important d'interdependència, els seus mecanismes de determinació són distints i, per tant, les estratègies de canvi hi han de ser intel·ligentment adaptades. Mentre que en el primer cas els usos sobre les organitzacions poden ser susceptibles de regulació legal i de programació, en el segon cas es pot incidir augmentant la competència lingüística dels professionals, mentre que en el tercer la influència només pot ser indirecta i contextual, sobre éssers autònoms i cognitivament i emocionalment actius.

En aquest article s'assenyalen alguns objectius i àmbits d'actuació preferent i es proposen algunes estratègies concretes d'intervenció, sense poder arribar, però, a una especificació detallada, que hauria de ser realitzada pels organismes corresponents. El que sí que es recomana és que es tingui l'agilitat suficient per crear grups de treball específics encarregats de dissenyar les actuacions, amb la participació, quan calgui, d'experts extragovernamentals i de representants directes dels àmbits afectats.

Tampoc no es tracta aquí la política lingüística de l'àmbit universitari, la qual, en aquests moments, disposa ja d'organització i dinàmica pròpia. Com per als altres sectors, també es recomana en aquest cas que les actuacions de les distintes universitats siguin periòdicament avaluades i que es tingui present la necessitat de millorar les actuacions que ja es puguin estar duent a terme. És obvi que, pel que fa a un nombre important de joves, l'espai universitari pot exercir una influència notable, tant com l'àmbit laboral, que sí que és tractat en aquest document.

Sobre el canvi dels hàbits lingüístics intergrupals dels joves de llengua inicial catalana

Una política lingüística per a joves hauria d'aconseguir transmetre amb força a la població d'origen catalanoparlant el missatge que hi ha molts i molts joves que saben i voldrien parlar en català, però que no troben l'oportunitat perquè la mateixa població catalana no els ho permet. Cal proposar-se que tota aquesta població abandoni el seu automatisme adaptatiu de parlar en castellà i no en català quan es troba davant d'algú que, d'entrada, percep com a immigrant o nouvingut, o simplement com a desconegut o ocupant d'un rol professional antigament associat a persones que no parlaven el català.

Una de les possibles accions més eficaces en aquest sentit podria ser la instauració d'una norma general “persona en edat escolar o jove” = llengua catalana, basada en el fet que tota la població infantil i jove catalana ha estat ja escolaritzada en aquesta llengua. Cal aconseguir d'estendre l'hà-

bit de parlar en català a tots els infants i joves, tinguin la imatge que tinguin i parlin com parlin, si més no per part de les persones que tenen ja el català com a llengua habitual. Això certament només es pot aconseguir posant el tema conscientment sobre la taula, fent que les persones hi pensin i persuadint-les de fer aquest canvi de comportament. La població ha de tenir clarament la percepció que el català és ja a hores d'ara parlat també per infants i joves de tots colors i orígens, a fi de trencar definitivament amb l'hàbit d'usar el castellà amb qualsevol persona que sigui categoritzada —erròniament— com a “no catalanoparlant”.

En aquest mateix sentit, la política lingüística que es proposa ha de ser conscient de la importància dels períodes inicials de l'establiment de les relacions interpersonals en la decisió de la norma lingüística entre dues persones, ja que després l'hàbit serà molt més difícil de canviar. Aquest objectiu és clarament de caràcter nacional, ja que les rutines sociolingüístiques actualment instal·lades en bona part de la societat d'origen catalanoparlant desincentiven i dificulten clarament l'ús del català per part de les persones que tenen altres llengües com a primer idioma de socialització, les quals, des del començament, són parlades ja només en castellà.

Per fer que en els períodes inicials de les relacions interpersonals els infants i joves d'origen catalanoparlant usin el català i l'instaurin així com a idioma habitual, la política lingüística per a joves hauria de dissenyar i dur a la pràctica coordinadament un gran pla de conscienciació de la població en general —especialment els pares i mares— i de formació dels mestres i professors, que són els que més poden ajudar institucionalment a fer avançar el nou comportament en les noves generacions. Cal no oblidar que, ja des de les famílies i dels seus entorns socials inicials, hi ha molts més infants que saben castellà que no pas català en arribar al sistema educatiu. És per això molt important que la comunitat educativa (administracions, docents i pares) tingui aquest objectiu com un dels seus fonamentals, i dugui a terme la formació necessària dels ensenyants i el disseny d'estratègies específiques, tant per ser aplicades en els primers anys com en els posteriors canvis de centre a què es vegi sotmès l'alumne, que esdevenen conjuntures de resocialització i d'establiment de noves relacions.

La política lingüística per a joves hauria d'actuar també ja des d'ara sobre el canvi dels comportaments lingüístics dels adolescents i joves actuals, ja que l'ús del català com a llengua més habitual de comunicació social entre el jovent de distints orígens lingüístics ha de ser avui un objectiu irrenunciable. Els hàbits d'ús intergrupals i socials, en general, han de ser considerats com a matèria urgent de reflexió i d'intervenció, ja que no només dificulten la imprescindible pràctica de la llengua en els distints grups d'origen, sinó que determinen diàriament en milers de casos que sigui finalment el castellà i no pas el català l'idioma que ocupi la funció intergrup al Catalunya.

La legítima funció del català com a llengua comuna de comunicació i de cohesió social entre els distints col·lectius ha de ser emfasitzada i promoguda eficaçment, tot respectant adequadament els diferents idiomes d'origen, i afavorint la integració dels distints grups en un projecte nacional compartit. El català ha de ser projectat clarament com a llengua habitual d'interrelació social, es vingui d'on es vingui. La política lingüística que es proposa hauria de promoure un programa nacional integrat que, amb la participació sinèrgica de campanyes mediàtiques, debats a la premsa, ràdio i TV, documents audiovisuals i webs informatius a Internet, i discussions i accions als centres escolars i entitats socials, porti intel·ligentment a la consciència l'ús anòmal actual i impulsi legítimament el canvi dels hàbits lingüístics actuals favorables encara a l'ús intergrup al castellà.

Sobre l'impuls de les competències i l'ús en el grup de llengua inicial no catalana

És peremptori que el català assoleixi un domini generalitzat per part de la població jove i que aquesta es pugui autopercebre com a plenament competent i còmoda en el seu ús per tal que pugui ser realment triat pels individus per parlar quan s'escaigui, sense que hi hagin d'intervenir factors procedents d'un insuficient desenvolupament de la competència emissora. Malgrat el sistema de conjunció lingüística que s'aplica als centres educatius de Catalunya, amb el català com a llengua legalment predominant en el pla vehicular, hi ha el clar perill que les competències orals restin poc assolides en el cas de l'amplíssim grup de joves amb altres llengües inicials que tenen poc contacte quotidià amb companys de llengua inicial catalana.

Una política lingüística per a joves hauria d'impulsar una revisió a fons de les estratègies lingüístiques que se segueixen fins ara tant a primària com a secundària per tal de millorar els resultats actuals de competències orals i d'ús interpersonal del català. Els mateixos mestres i professors han de veure clar que el desenvolupament de les competències orals és absolutament prioritari en una situació com la de la Catalunya actual, sense que això vulgui dir que s'hagin de menystenir els aspectes escrits de la llengua, que eren la responsabilitat clàssica de l'escola. Cal, en aquest sentit, impulsar amb força les accions que ja està duent a terme el Departament d'Educació i la societat civil, com per exemple Tallers per la Llengua, entre d'altres entitats, dotant-les dels mitjans humans i econòmics necessaris per aconseguir fer avançar amb èxit els objectius proposats.

En les zones amb més alta població d'origen no catalanoparlant, els centres escolars, de fet, han de ser reconvertits clarament en institucions d'ensenyament de la llengua segona (L2), ja que és això el que el català serà per a la gran majoria dels alumnes. Cal aplicar, per tant, les metodologies més adequades a aquesta realitat, reprenent i adequant les metodologies dites d'"immersió", i tenint sempre present, al llarg dels períodes d'escolarització, el fet de voler aconseguir no solament una alta competència oral i escrita en aquesta segona llengua dels alumnes, sinó també d'impulsar-ne al màxim l'ús social habitual.

Per a això, la política lingüística que es proposa hauria d'impulsar resoludament l'experimentació de nous formats de classe, l'organització d'activitats en què els alumnes tinguin la responsabilitat d'ensenyar determinats continguts a d'altres de nivells inferiors tot prenent el rol de mestre, la participació de monitors o dinamitzadors lingüístics al pati que ajudin a desenvolupar l'ús del català en les activitats lúdiques i informals, la utilització del teatre i la producció audiovisual fets pels alumnes mateixos, la promoció d'activitats extraescolars variades on el català sigui la llengua habitual, etc. Sociolingüísticament, un dels grans objectius ha de ser evitar que l'alumnat que provingui d'altres llengües pugui no sentir-se segur de les seves habilitats conversacionals i col·loquials en català.

En l'ensenyament secundari cal corregir adequadament el fet que molts professors d'aquest nivell, situats especialment en centres on la majoria de la població no és catalanoparlant d'origen, se senten inclinats a no usar amb els alumnes el català sinó el castellà, oblidant precisament la necessitat de consolidar la pràctica del català per part dels alumnes. Precisament és a la secundària, amb nous companys, on molts adolescents podran presentar-se també interpersonalment com a "catalanoparlants" i establir pautes d'ús d'aquest codi, si més no amb alguns altres alumnes i/o de manera estable amb el professorat. Els ensenyants d'aquest nivell, doncs, han de tenir molt present les conseqüències sociolingüístiques dels seus comportaments i, els que encara no ho practiquin, haurien de mantenir l'ús vehicular i interindividual del català per tal de produir els possibles efectes esmentats.

Tota la comunitat educativa té, també en aquest cas, una enorme responsabilitat i ha d'actuar de manera ràpida i eficient per encoratjar i fer possibles els canvis necessaris en els centres de se-

cundària que facin possible que aquests es converteixin en espais clars de pràctica del català per als alumnes. Cal proposar a la població de llengua inicial no catalana que prengui el català com a “llengua adoptada”, assegurant-ne l’ús i així el seu futur, ja que el català també és seu. A més, cal no oblidar que per a molts d’ells l’ESO pot ser ja la seva última etapa educativa i, com a tal, amb menys possibilitats d’accedir a la pràctica del català si viuen en entorns amb poca presència de població d’origen catalanòfon.

Per augmentar l’eficàcia sociolingüística de les institucions educatives és prioritari en aquest moment continuar i impulsar decididament accions eficaces per formar sociolingüísticament els mestres de primària i els professors de secundària. Cal dur-los a la consciència el problema de la asimetria primerenca de competències entre els individus, ja que amb tota probabilitat de forma majoritària els individus de llengua inicial catalana tendiran a saber més castellà que no pas els de llengua inicial no catalana saber català. Igualment, excepte en els centres de molt clara majoria catalanoparlant, els usos intergrupals entre els companys tendiran a anar més cap al castellà que no pas cap al català. Aquesta dinàmica social ha de ser compensada d’una manera clara pels mestres i professors —i incorporant-hi, si cal, monitors o dinamitzadors— tot influint en l’ús del català en general al centre i entre els infants i joves que tenen al seu càrrec.

Impossibilitat per la demografia i la segregació residencial el contacte espontani massiu i sovintejat amb la població catalanòfona, la difusió de l’ús del català entre la majoria del jovent d’origen no catalanoparlant s’ha de fer actuant sobre el seu teixit institucional per tal que a través de les organitzacions en què participi o amb les quals tingui contacte es vagi trobant amb espais on el català sigui vist com a apropiat i usual. Així, al costat de les institucions educatives formals, cal ajudar també les organitzacions i activitats lúdiques, esportives i d’esplai per tal que puguin esdevenir espais de pràctica conversacional del català.

Així, la política lingüística propugnada hauria de promoure un gran programa nacional de promoció de les activitats esportives i de lleure en què el català sigui l’idioma troncal habitual i d’aquesta manera ajudi la joventut de llengua inicial no catalana a identificar aquests àmbits com a apropiats també per a l’ús del seu bilingüisme en català. Sense aquesta presència quotidiana i habitual del català en els seus contextos socials més informals, la llengua pot ser vista com una altra cosa escolar inútil i fins i tot “imposada”, sense traducció ni impacte en comportaments reals. Una política lingüística per a joves hi hauria de veure la importància d’aquesta dimensió i hi hauria de dedicar els recursos necessaris.

Sobre el discurs de les accions de política lingüística

Més enllà de les formes lingüístiques, de les competències i dels comportaments, les representacions a través de les quals els individus viuen la seva realitat lingüística quotidiana prenen una importància cabdal en l’evolució futura d’una societat complexa com la nostra. Les polítiques lingüístiques no poden ignorar aquest pla cognitivoemotiu dels individus, ja que intervindrà de manera decisiva en la legitimació o no de les mesures que es prenguin i en les decisions sobre el propi ús lingüístic de les persones com a tals i en tant que membres d’institucions i organitzacions socials. Un problema urgent a abordar és la representació excessivament “minoritarista” que es fa d’ella mateixa la comunitat d’origen catalanoparlant.

Caldria també introduir amb força en el discurs públic la perspectiva europea, sortint del marc purament espanyol, tot fent conèixer a la població, i especialment al jovent, que el català no és cap llengua “minoritària” en el marc continental. La comparació amb altres comunitats semblants —com ara la sueca, la noruega, la danesa, la neerlandesa, etc.— ha d’actuar com a horitzó per

a la nostra, ja que no hi ha cap justificació perquè el català no hagi de tenir, interiorment i exteriorment, el mateix que tenen aquestes altres col·lectivitats europees, encara que puguin tenir distintes formes d'estructuració política.

Un altre element important de la representació de la situació sobre el qual cal incidir amb rapidesa és, com ja hem dit, el paper del català com a llengua comuna i de cohesió social. L'actual pluralitat de les poblacions demana de manera imperiosa l'existència d'un codi compartit que els permeti comunicar-se i relacionar-se quotidianament. Ara com ara és el castellà l'idioma que —impròpiament— més acostuma a fer aquesta funció, ja que la població d'origen catalanoparlant ja ha estat avesada a no usar el català amb persones que percebia com a “no catalanoparlants”.

La legítima funció del català com a llengua comuna de comunicació i de cohesió social entre els distints col·lectius ha de ser emfasitzada i promoguda eficaçment per aquesta política lingüística que propugnem, tot respectant adequadament els distints idiomes d'origen, i afavorint la integració dels distints grups en un projecte nacional compartit. Des del principi general que la política lingüística catalana no va en contra de cap llengua, els poders públics han de promoure la recuperació del màxim d'usos socials possibles per al català, i n'han de fer la llengua habitual usada per defecte en les relacions individuals intergrupals i per les organitzacions socials, polítiques, econòmiques i culturals del país i, en especial, les d'incidència en el món juvenil o creades en el si d'aquest.

La preeminència del català en els usos socials té plena justificació si tenim en compte precisament la integració de Catalunya en el marc espanyol general, en què l'ús del castellà és pràcticament general i exclusiu en la comunicació pública. En aquestes condicions, la normalitat i la sostenibilitat de la llengua catalana només podran ser mantingudes a través d'una situació en què el català disposi d'espais funcionals clarament preferents o (quasi) exclusius. Cal ser conscients que els usos reservats principalment al català a Catalunya només poden fer, si de cas, de cert contrapès davant de l'abassegadora presència del castellà, i són, doncs, absolutament necessaris des de l'òptica de la sostenibilitat lingüística universal, tot aplicant el principi de subsidiarietat lingüística que afavoreix les llengües locals pròpies davant de les d'ús més general i internacional.

Per tant, una política lingüística per a joves hauria d'emprendre les accions necessàries per explicar adequadament a la població jove i també en general el sentit de les mesures que es prenen en política lingüística. Aquestes no són òbviament una persecució d'una llengua que és l'idioma natiu de la meitat dels residents a Catalunya i una segona llengua usada àmpliament per la resta, sinó l'organització d'un sistema que faci possible una distribució de funcions on el català en tingui unes de pròpies i precises que justifiquin el seu coneixement i li donin utilitat. En cas contrari, és clar que podria ser vist com un idioma superflu i innecessari.

El tractament discursiu de la pluralitat lingüística interna de la joventut actual a Catalunya s'ha de fer des d'una aproximació intel·ligent i respectuosa, ja que, al costat de les dificultats objectives per fer que les poblacions de llengua inicial no catalana més segregades i concentrades assoleixin un nivell còmode i col·loquial d'expressió en català, hi poden jugar també de manera important les diferències socioeconòmiques entre les poblacions de distint origen.

És del tot pertinent que s'estudiïn de forma adequada les associacions simbòliques i les ressonàncies cognitivoemotives que especialment la joventut de llengua inicial no catalana sosté respecte del català. La política lingüística proposada hauria de fer atenció en el fet que els programes de ciències socials dels instituts de secundària incorporin les explicacions històriques i socials que calguin, per tal de vehicular un coneixement adequat de les causes que ens han dut a la situació actual i dels valors que han de presidir la convivència multilingüe a Catalunya. En aquest sentit cal igualment evitar la identificació de la llengua catalana només amb determinades formes socioculturals

i maneres de viure, ja que s'ha de veure, en tant que llengua comuna i compartida per tots, com a vehicle vàlid i plenament apte per reflectir i expressar la diversitat cultural i d'òrgens existent.

Sobre les actuacions en el món laboral

El català s'ha de convertir en la llengua laboral més habitual, tant per a les tasques pròpies de l'organització a què hom pertanyi com per a les relacions socials en general a dins de l'empresa o institució. Les empreses catalanes tenen una responsabilitat especial, ja que, canviant hàbits que poguessin estar instaurats des d'antic, han de promoure activament que el català sigui el codi normal de comunicació a dins —i a fora— de l'empresa, i han de facilitar, sempre que sigui possible, la formació necessària per assolir aquest objectiu. La perspectiva del català com a llengua laboral pot tenir un impacte sociolingüístic molt important, ja que si la competència lingüística és condició d'accés o mèrit públic molt preferent per a un lloc de treball desitjat, tots els candidats que hi concorrin s'orientaran cap a l'adquisició d'aquesta competència, que arribaran a tenir molts dels que no obtenen la plaça.

La política lingüística ha d'impulsar amb claredat aquest canvi i ha de donar l'ajut tècnic necessari a totes les organitzacions per tal de fer que el català sigui la llengua habitualment més usada, tot duent a terme una tasca de dinamització i sensibilització que incideixi en aspectes com ara la promoció laboral que pot representar el coneixement i l'ús del català, o la qualitat del servei ofert al client, que agraeix ser tractat en la seva llengua. També ha d'impulsar les iniciatives sorgides de les mateixes organitzacions econòmiques que hagin estat reeixides i que siguin una bona pràctica a seguir per altres entitats del sector. El plantejament d'objectius lingüístics comuns i concertats entre les organitzacions econòmiques i les autoritats públiques de Catalunya —que poden incloure també ajuts per a la gestió multilingüe— és una necessitat urgent a la qual cal donar resposta de la manera més ràpida i eficaç. En una societat amb alta immigració com la catalana, el món laboral és lingüísticament crucial i ha de ser objecte d'actuació prioritària.

La capacitat d'impulsar tots aquests sistemes d'activació lingüística del jovent en el món laboral depèn de la presència del català en aquest àmbit, i de la introducció en les empreses i organitzacions d'una gestió explícita i tècnicament correcta de les diferents llengües internes de treball i les de comunicació externa amb els clients. En aquest sentit, el fet de normalitzar la retolació, els catàlegs, l'etiquetatge, l'atenció oral i escrita a la clientela, etc., com a àmbits de la comunicació amb el consumidor, ja representa un avenç important que pot contribuir a fer replantejar altres aspectes interns de la política lingüística de les organitzacions.

Això podria portar a un canvi substancial, tenint en compte que es crearia l'expectativa d'exigència als treballadors de bancs, botigues, bars, restaurants, discoteques, etc. de conèixer la llengua per accedir al lloc de feina, i en confirmaria la utilitat. Cal una acció resolta dels poders públics per tal de fer que els preceptes estatutaris i legals actuals siguin aplicats efectivament en els centres comercials i laborals, tot comptant igualment amb la responsabilitat social corporativa de les empreses, que s'han de mostrar sensibles a les qüestions lingüístiques i contribuir així a la normalitat de l'ús del català i a l'afavoriment de la seva continuïtat futura.

Sobre les actuacions en els mitjans de comunicació i el consum ludicocultural

Catalunya presenta avui una situació en què el codi nacional propi no és el prevalent en importants espais públics com ara en gran part del món comercial i productiu, el televisiu i el cinematogràfic, la premsa —de pagament i gratuïta metropolitana— i les revistes, els llibres, la retolació i l'etique-

tatge dels productes i la publicitat, els nous ginyes tecnocomunicatius, etc. En aquest context, la influència que les comunicacions institucionalitzades en català podria exercir en la determinació dels usos socials i interpersonalment resta enormement afeblida.

La política lingüística s'ha de proposar aconseguir d'augmentar eficaçment l'ús del català en tots aquests mitjans de tanta repercussió en la cultura juvenil per tal d'afavorir l'ús de la llengua per part de tot el jovent. En aquest sentit, les autoritats catalanes haurien d'aconseguir que en els nous canals de TDT —tant generalistes com especialitzats— el català hi tingués una presència majoritària, i que el màxim de continguts catalans es trobessin disponibles “a la carta” en la televisió IP per Internet. Igualment, caldria trobar les solucions adequades per augmentar la presència de publicacions periòdiques en català en els quioscos, especialment adreçades al públic adolescent i juvenil. A més, caldria també corregir l'escandalosa poca presència del català en els diaris gratuïts metropolitans sufragats per la publicitat que es reparteixen quotidianament.

L'ordinador ha esdevingut per a l'estrat juvenil una eina multimèdia, amb accés a través d'Internet a webs d'arreu del món. Els poders públics han de vetllar perquè el català hi tingui la presència adequada i la població catalana hi pugui trobar continguts i materials atractius, interessants i útils, que facin que no hagi d'anar a cercar-los necessàriament a webs en altres llengües. És molt important que es vigoritzi al màxim el domini .cat i que s'hi incloguin les comunitats internacionals de més acceptació (com ara YouTube, Facebook, etc.), que haurien de trobar-s'hi disponibles en català. Igualment, s'hauria d'explorar la possibilitat que el català pogués ser inclòs en els videojocs de més èxit, igualment com ja es fa i s'ha de continuar fent perquè sigui inclòs en la telefonia mòbil i altres ginyes semblants.

Cal no ignorar la gran importància que els referents musicals, cinematogràfics i audiovisuals en general poden exercir sobre la joventut, i, per tant, cal que el Govern ajudi i promogui la creació pròpia i el sorgiment de grups i productes en català potents i de qualitat. Pel que fa al cine que ve de fora, caldria actuar prioritàriament sobre els productes d'èxit adreçats al públic infantil i juvenil, doblant-los al català. Calen, en general, polítiques audaces i adequades per tal d'oferir entreteniment juvenil mediàtic i musical en català que pugui ser acceptat pel conjunt de la joventut, tingui l'origen que tingui.

Per dur a terme tot aquest ambiciós programa d'actuacions per al canvi de la realitat sociolingüística catalana, els poders públics han de saber comptar amb la col·laboració de les institucions acadèmiques i socials i dels experts que més els puguin ajudar a determinar les actuacions concretes en cada un dels camps, i han d'implicar-hi els representants més indicats i dinàmics de cada sector, a fi de poder arribar a dissenyar les accions més realistes i eficaces per a l'assoliment dels objectius proposats.